

Риндюк В. І.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теоретичної юриспруденції,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7803-7039>*

ОСНОВНІ ЕТАПИ АДАПТАЦІЇ ГАЛУЗЕЙ ТА ІНСТИТУТІВ ПРИВАТНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Україна отримала статус держави-кандидата на членство в ЄС 23 червня 2022 року, що передбачає зобов'язання адаптувати законодавство України до права ЄС. Приватне право є однією із ключових сфер, у якій Україна має імплементувати європейські правові стандарти у національне законодавство. У юридичній літературі підкреслюється, що процес уніфікації та гармонізації приватного права розвивався еволюційно, і його витoki в історичному вимірі значно передують ідеї створення ЄС, оскільки він був обумовлений об'єктивними чинниками, що супроводжували розвиток міжнародної торгівлі і в цілому міжнародне співробітництво у сфері приватно-правових відносин. Така уніфікація та гармонізація здійснювалася як шляхом прийняття універсальних конвенцій, як, наприклад, Віденської конвенції ООН про договори міжнародної купівлі–продажу товарів (1980 року) і рекомендаційних актів, таких як Інкотермс, Принципи міжнародних комерційних договорів тощо [1, с. 8].

Слід зазначити, що Україна вперше взяла на себе обов'язок приводити національне законодавство у відповідність до стандартів ЄС з підписанням Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським співтовариством та їх державами-членами (УПС) у 1994 році (ст. 51 УПС). О. Крупчан, аналізуючи УПС, робить висновок, що особливістю процесу адаптації законодавства України тут є не галузевий підхід, а виділення певних пріоритетних сфер приватноправового (законодавство про компанії, інтелектуальна власність) або комплексного характеру (фінансові послуги). Розвиток цивільного законодавства України у світлі стандартів ЄС має

забезпечити мінімізований рівень втручання держави у діяльність приватних осіб, у тому числі в сфері бізнесу, ефективність реалізації корпоративних прав, режиму банкрутства, ефективну діяльність незалежного фінансового сектору економіки, належну реалізацію і захист прав власності як національних, так й іноземних інвесторів [2, с. 101-104]. Загалом, УПС передбачала «м'яке» наближення законодавства України до права ЄС. Це було просто зобов'язання докласти всіх можливих зусиль, або, інакше кажучи, зобов'язання діяти, а не досягати певного результату. Крім того, УПС не містила чітких вимог стосовно ступеня наближення українського законодавства та не визначала конкретних актів права ЄС і строків їх імплементації Україною [3, с. 10].

Наступним етапом стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (УА) у 2014 році, яка набула чинності у повному обсязі з 1 вересня 2017 року. Цей документ започаткував вже цілеспрямовану адаптацію законодавства України до права ЄС. УА порівняно з УПС поклала на Україну більші зобов'язання, що стосується наближення національного законодавства до *acquis* ЄС; в УА зазначено акти та/або частини актів права ЄС, що до них Україна повинна наблизити законодавство і що їх вона повинна імплементувати; викладені у відповідних главах УА умови визначають строки імплементації та необхідний рівень наближення; відповідні зобов'язання містяться як безпосередньо в основній частині (статтях) УА, так і в додатках до неї; багато положень УА, що стосуються наближення законодавства, різняться як за змістом, ступенем деталізації, так і за необхідним рівнем наближення. УА передбачає «динамічне наближення», тобто наближення фактично ніколи не закінчується: щоразу коли відповідне право ЄС змінюється або замінюється новим законодавством [3, с. 11–15].

Щодо приватного права, то, наприклад, С. Абросімов, пише, що зважаючи на зміст УА основними напрямками адаптації цивільного законодавства у сфері купівлі-продажу є: захист споживачів у сфері електронної торгівлі; захист споживачів від нечесних методів ціноутворення; захист споживачів у сфері безпеки продукції тощо [4, с. 218]. В Звіті про виконання УА за 2025 рік, який

підготовлений Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції, зазначено, що починаючи з 2014 р., рівень виконання УА досяг 84%, що підтверджує високий рівень секторальної інтеграції України з ЄС. Зокрема, щодо трудових відносин передбачено удосконалення законодавства про рівну оплату праці; створення сприятливих умов для подолання стереотипів і дискримінації щодо професій за ознакою статі; створення сприятливих умов для зручного поєднання сімейних і професійних обов'язків тощо [5].

Сучасний етап характеризується тим, що наша держава здійснює адаптацію національного законодавства до права ЄС вже в межах переговорного процесу про набуття членства в ЄС. У 2025 році було завершено процес офіційного скринінгу законодавства України на відповідність праву ЄС, а 1 квітня 2026 року Кабінет Міністрів України затвердив Національну програму адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС). Програма містить повний перелік актів права ЄС, які ще не впроваджені в українське законодавство і щодо яких є відповідні рекомендації Єврокомісії, формує інституційну і правову основу для системної реалізації реформ та повного узгодження законодавства України з правом ЄС. Програма розроблена на основі скринінгових звітів й бенчмарків (умов), які визначив ЄС, структурована відповідно до переговорних Кластерів і розділів. Документ налічує 1875 завдань, які передбачають імплементацію понад 1600 актів права Європейського Союзу. Усі заходи об'єднані в документі обсягом понад тисячу сторінок. Програма визначає, які саме акти права ЄС мають бути імplementовані, встановлює чіткі строки їхнього виконання та відповідальних виконавців. Метою України є повне завершення адаптації національного законодавства до права ЄС у 2027 році, з урахуванням можливих перехідних періодів [6].

Наприклад, в розділі 19 «Соціальна політика та зайнятість» одним із завдань визначено, прийняття Трудового кодексу України з метою приведення правового регулювання трудових відносин у відповідність до стандартів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) у частині: роботи на умовах неповного робочого часу, строкових трудових відносин та роботи через агентства

тимчасової зайнятості; правових аспектів масових звільнень та захисту прав працівників у випадку перетворень підприємств; захисту прав молоді та працівників з фіксованим терміном працевлаштування або тимчасовим працевлаштуванням; забезпечення прозорих та передбачуваних умов праці, належного рівня мінімальної заробітної плати та дотримання принципу однакової оплати за працю рівної цінності; забезпечення захисту вагітних працівниць, працівниць, які нещодавно народили, а також гарантування балансу між роботою та особистим життям батьків і опікунів; правових аспектів проведення колективних переговорів з врегулювання соціально-трудових відносин та вирішення колективних трудових спорів [7] тощо.

Отже, результатом виконання Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) має бути, зокрема, повне узгодження відповідних галузей та інститутів приватного права з правом ЄС. Разом з тим, слід зазначити, що право ЄС є динамічною правовою системою, що постійно оновлюється та удосконалюється. Відповідно, питання відповідності національного законодавства, що приймається, праву ЄС є актуальним і для держав-членів ЄС.

Список використаних джерел

1. Гармонізація приватно-правового законодавства України із законодавством країн ЄС. *Матеріали IX Міжнародного цивілістичного форуму (Харків, 11-12 квітня 2019 р.)*. Київ.: ТОВ «Знання», 2019. 761 с.

2. Крупчан О. Основні напрями вдосконалення приватного права України у світлі адаптації до стандартів Європейського Союзу. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. №1 (44). С. 100-104.

3. Рекомендації для українських органів державного управління щодо наближення українського законодавства до права ЄС. 2018. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/law/rekomendatsiyi-shhodo-nablyzhennya-ukrayinskogo-zakonodavstva-do-prava-yes/>.

4. Абросімов С. Поняття та зміст адаптації цивільного законодавства України до законодавства ЄС у сфері купівлі-продажу. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3–4 (75–76). С. 217–225. DOI: 10.37491/UNZ.75-76.23.

5. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2025 рік. Офіс Віцепрем'єра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/agreement/zvity-ta-informatsiya/>.

6. Уряд схвалив Національну програму адаптації законодавства України до права ЄС. 03 квітня 2026 року. <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-natsionalnu-prohramu-adaptatsii-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-ies>.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС)» від 01.04.2026 р. № 438. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-natsionalnoi-prohramy-adaptatsii-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-t10426>.

Хівренко А. А.

*здобувачка 3 курсу, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

Науковий керівник: Ільницька Н. Ф.

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри приватного права,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна,*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7461-3673>

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ КОМПЕНСАЦІЇ ЗА ЗНИЩЕНЕ ЖИТЛО

На жаль, повномасштабне вторгнення російської федерації, що розпочалося 24 лютого 2022 року, зламало та змінило долі багатьох українських сімей. Вже понад чотири роки під постійними обстрілами гинуть люди, сім'ї